

משנה ז'

משנה זו ממשיכה לעסק בגזלן שנשבע לשקר שלא גזל.

ביאור

בבא קמא פרק ט' ■ ז'

¹ נִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר
וְהוֹדָה בְּעוֹנוֹ, וְהִשִּׁיב
אֶת הַקֶּרֶן, אֶךְ
כְּשֶׁנִּתְבַּע לְהִשִּׁיב אֶת
הַחֲמִשׁ כֶּפֶר בְּחַיּוּבוֹ,
כְּגוֹן שֶׁטָעַן שֶׁהִחְזִירוּ
כֶּבֶר, וְנִשְׁבַּע גַּם עַל כֶּךָ
לְשַׁקֵּר - הֵרִי הוּא
מִתְחַיֵּב בְּתִשְׁלוּם חֲמִשׁ
עַל הַחֲמִשׁ הָרִאשׁוֹן,
כִּי כִלְפֵי הַשְּׁבוּעָה
הַשְּׁנִיָּה הֵרִי הוּא כְּקֶרֶן.
וְכֵן הִלָּאָה, אִם יִשְׁבַּע
עַל הַחֲמִשׁ הַשְּׁנִי
יִתְחַיֵּב עָלָיו חֲמִשׁ,
יִשְׁבַּע גַּם עָלָיו יִתְחַיֵּב
גַּם עָלָיו עַד שִׁתְּמַעֵט
"הַקֶּרֶן" - הַחֲמִשׁ
הָאֲחֵרוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע
עָלָיו - לְפָחוֹת מִשְׁוֹה
פְּרוּטָה.

¹ נִתֵּן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן
וְנִשְׁבַּע לוֹ עַל הַחֲמִשׁ,
הֵרִי זֶה מִשְׁלֵם חֲמִשׁ
עַל חֲמִשׁ, עַד שִׁתְּמַעֵט
הַקֶּרֶן פָּחוֹת מִשְׁוֹה
פְּרוּטָה. ² וְכֵן בְּפִקְדוֹן,
שֶׁנֶּאֱמַר, "בְּפִקְדוֹן אוֹ
בְּתִשׁוּמַת יָד אוֹ
בְּגִזַּל אוֹ עֶשֶׂק אֶת
עַמִּיתוֹ אוֹ מִצָּא אֲבֵדָה
וְכַחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל
שֶׁקֶר", הֵרִי זֶה מִשְׁלֵם
קֶרֶן וְחֲמִשׁ וְאִשֶּׁם.

² חַיּוּב קֶרֶן וְחֲמִשׁ וְאִשֶּׁם, בְּמִקְרָה שֶׁל כְּפִירַת חַיּוּב בְּשְׁבוּעָה,
חַל גַּם בְּפִקְדוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו הַשּׁוֹמֵר לְשַׁקֵּר, שֶׁהֵרִי עַל אוֹדוֹת
חַיּוּבִים אֲלֵה מִפְרֵשׁ בְּתוֹרָה: "נִפֵּשׁ כִּי תַחְטָא וּמַעֲלָה מֵעַל
בָּהּ וְכַחֵשׁ בְּעַמִּיתוֹ בְּפִקְדוֹן אוֹ בְּתִשׁוּמַת יָד [הַלּוֹאָה] אוֹ בְּגִזַּל
אוֹ עֶשֶׂק אֶת עַמִּיתוֹ" [תְּשַׁלּוּמֵי שֹׁכֵר שְׁכִיר].

מקורות והערות

א. ויקרא, ה'כא.

י"ז

בחשון

יום ב'
פר'
חיי שרה

(בבא בתרא קמו)

היום נלמד:

משנה

בבא קמא

פרק ט' משנה ז'

גמרא

כתובות, דף סז/ב

תובנה מרגשת

לאכול את התות

האחרון

לך ולמשפחה

מסכת בבא בתרא

דף קמ"ו

זוהר

חקת קפא.

הלכה

שמירת הגוף

והנפש

הלכה י"א-י"ב

בבא קמא פרק ט' ט' = ז'

ביאור

הַמִּשְׁנָה מְלַמֶּדֶת מְתֵי שׁוֹמֵר
פְּקֻדוֹן מִתְחַיֵּב חֲמֵשׁ וְאִשָּׁם.

³ תבע המפקיד משומר חנם: היכן פְּקֻדוֹנִי? הַשִּׁיב לוֹ: אָבֵד, וּלְפִיכָךְ אֲנִי פְטוּר, כְּדִין שׁוֹמֵר חָנָם. אָמַר לוֹ הַמִּפְקִיד: מִשְׁבִּיעַךָ אֲנִי שְׂכַדְבְּרִיךָ כִּי אֲרַע, וְעֵנָה "אָמֵן", וּבְכַךְ קִבַּל עַל עֲצָמוֹ שְׁבוּעָה - אִם אַחֵר כִּי בָאוּ עֲדִים וְהַעִידוּ שֶׁהַשׁוֹמֵר הוֹצִיאוֹ לְצַרְכּוֹ, הֲרִי הוּא מְשַׁלֵּם אֶת הַקָּרָן בְּלֶכֶד. רַק אִם הוֹדָה מִעֲצָמוֹ, הוּא חַיֵּב קָרָן וְחֲמֵשׁ וּמִבִּיא הַתּוֹרָה כְּפָרָה זוֹ אֶלָּא לְמִי שְׁמוּדָה

³ הֵיכֵן פְּקֻדוֹנִי, אָמַר לוֹ,
אָבֵד. מִשְׁבִּיעַךָ אֲנִי,
וְאָמַר, אָמֵן. וְהַעֲדִים
מְעִידִים אוֹתוֹ שְׂאֵבְלוֹ,
מְשַׁלֵּם קָרָן. הוֹדָה
מִעֲצָמוֹ, מְשַׁלֵּם קָרָן
וְחֲמֵשׁ וְאִשָּׁם:

קָרָן אִשָּׁם לְכַפְּרָה, לְפִי שְׁלֵא נִתְּנָה
מִעֲצָמוֹ (גַּם תְּשׁוּלוֹם הַחֲמֵשׁ מִכְּפָר)².

על חלון הזדמנויות ועל השקעות מניבות

אל תחכה שההצלחה תדפק על הדלת שלך. בלש אחרי כל סדק, אחרי כל פתח, כל יום, כל הזמן, כמו שעשתה הדמות המפלאה בספור שלפנינו.

ביאור

כתובות, דף סז/ב

מר עוקבא היה דמות מופת בתחום הצדקה. בראש הגולה היו לו עסוקים רבים, אבל הוא מעולם לא שכח את הצרות הפרטיות של האזרח הקטן. בתלמוד מובאים כמה ספורים מרגשים על פעלו של האיש המפלא הזה, שחי במאה השלישית (עוד על פעלו בעניני צדקה, ראה בתלמוד י"ב אלול פ"ד).

בערב ימיו הרגיש מר עוקבא ש"ניחא נפשיה" - נפשו עומדת לנחה, לעלות לעולם הבא, לאחר חיים מלאים וגדושים. באותו רגע הוא בקש מבני משפחתו להביא

**פי קא ניחא נפשיה,
אמר: "אייתו לי
חושבנאי דצדקה".
אשכח דהוה כתיב
ביה, שבעת אלפי
דינרי סיאנקי. אמר:
"זוודאי קלילי, ואורחא
רחיקתא". קם, בזבזיה
לפלגיה ממזניה.**

אליו משהו, שחשוב לו ביותר לעסק בו לפני שיעבר לעולם האמת. ספר חשבונות הצדקה הפרטיים.

מר עוקבא רשם בקפדנות כל סכום שנתן מכספו לצדקה, וכך בזמן קצר היה בידו לערך סכום של כל הכספים שנתן במהלך חייו. הסכום היה: שבעת אלפים דינרים סינטיים. במנחי הימים ההם מדבר בסכום עצום. מר עוקבא לא הגיב בספוק, אלא אמר: "צידה קלה מדי הכנתי לדרך הרחוקה שאני יוצא אליה, עד שאגיע למקום מנוחתי בגן עדן". הוא הרגיש שלפי מצבו הכלכלי היה עליו לתת יותר בסף לצדקה. באותו רגע הוא תרם מחצית מהונו לצדקה.

אם אתם שואלים את עצמכם מדוע לא תרם את כל כספו, התשובה היא: שלפי ההלכה, צריך אדם להשאיר ירשה לילדיו, ומר עוקבא עשה שקול ואזון נוסף בין הצורך להותיר ירשה לבין הצורך ליבות במצות הצדקה, והגיע למסקנה שהתמהיל הנכון, לפי מצבו הכלכלי, היה חצי - חצי.

כדאי לשים לב ללשון שבה משתמשת הגמרא כדי לתאר את הארוע הזה, שהתרחש זמן קצר לפני פטירתו: "קם" - התרגום המלולי של המלה הארמית הזו הוא "התעורר"! מר עוקבא התעורר ונתן עוד כסף לצדקה. כל ימי חייו היה מר עוקבא דרוף לגלות עוד הזדמנויות, וגם ברגעים האחרונים של חייו, ברגע שגלה הזדמנות, הוא התעורר מיד וקפץ עליה. זה היה מר עוקבא הגדול.

דרכו המפלאה מותירה לנו כללי זהב, לא להיות מקבעים להחלטות שקבלנו. הרי מר עוקבא היה גדול, ענק של ממש, במצות הצדקה. הסכומים שנתן עד אז לצדקה, ונרשמו על ידו בקפדנות, היו לאחר מחשבה מעמיקה. ובכל זאת מר עוקבא לא היה מקבע להחלטות הקודמות שקבל, והחליט לבדק את עצמו שוב, אולי יזהה הזדמנות נוספת, אולי יראה משהו שלא ראה עד כה.

והוא אכן ראה, והתנהגותו המופתית נחרתה לנצח בתולדות עמנו. ברגעים האחרונים של החיים, התמונה מתבהרת ומתחדדת. ההבנה שהכסף לא ירד אתנו אל הקבר מקבלת ממד מוחשי, ועמה גם ההכרה שמה שנתנו מבחינה, בעוד רוחנו בקרבנו, ישאר שלנו לנצח, ואת פירותיו נמשיך לאכל גם הרבה אחרי שהכסף נמוג ונעלם אי שם.

לפעמים הזכרון הזה נותן לנו פרספקטיבה אמיתית יותר על החיים, ומסייע לנו לנצל את חלון ההזדמנויות הקצר כפאן בעולם הזה, כדי להשקיע השקעות המניבות תשואות של נצח. הדרך להצלחה ושגשוג עוברת דרך סדקים שאחרים לא מתיחסים אליהם, דרך דלתות שאחרים לא דופקים עליהם.

הצץ בכל סדק, הקש על כל דלת - ההצלחה מסתתרת מאחוריהם.

לאכול את התות האחרון

תובנה
מרגשת

טסטון יומי שיאיר לכנס את היום

תלמוד ישראלי
משרד החינוך

מסכת בבא בתרא ■ דף קמ"ו

סוגי עושר

יש עשירים שיש להם סחורה רבה במחסנים. בכל השנה הסחורה מאוחסנת ועשירותם אינה ניכרת, אבל כשמגיע יום השוק, הם פותחים את המחסנים ומוציאים סחורות על גבי סחורות. כך גם יש תלמידי חכמים שגדולתם מתבטאת בבקיאות עצומה וזיכרון משובח בדברי הלכה ששמעו. בכל עת אין ניכרת חוכמתם כל כך, אבל כשרוצים לברר דבר תורה מסוים שנאמר בידי חכם פלוני, פונים אליהם והם מיד אומרים אותו.

יש אנשים שמחזיקים סחורה שאי אפשר לחיות בלעדיה, הפונה כמובן לחיטה ממנה מכינים לחם. כך גם תלמידי חכמים הבקיאים בתלמוד - במשנה ובגמרא, העוסקים בנושאים הדרושים לפסיקת ההלכה, כל הזמן נדרשים לידיעותיהם כדי לדעת כיצד יש להתנהג.

בקרו באתר 'תלמוד ישראלי'

רפואה שלמה

חקת קפא.

תרגום

אשרי חלק ישראל,
שהקדוש ברוך הוא
נתן להם עצה, שכלה
רפואה, כדי שיזכו
לחיי העולם הבא,
וימצאו טהורים
בעולם הזה, קדושים
לעולם הבא, עליהם
כתוב (יחזקאל לו, כה)
"וזרקתי עליכם מים
טהורים וטהרתם".

זפאה חולקיהון דישראל,
דקודשא בריה הוא יהיב לון
עיטא, דכלא אסוותא, בגין דיזבון
לחיי עלמא דאתי, וישתכחו דכין
בהאי עלמא, קדישין לעלמא
דאתי, עלייהו פתיב "וזרקתי
עליכם מים טהורים וטהרתם".

הקדוש ברוך הוא נתן לנו עצה שהיא כל כלה רפואה לעולם, ומה היא?
התורה הקדושה. אמר החכם מכל אדם בספר משלי (פרק ג'): "בני, תורת
אל-תשפח ומצותי יצר לך, כי ארך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך, חסד
ואמת אל יעזבך, קשרם על גרגרותיך פתבם על לוח לך... רפאות תהי לשרך
ושקוי לעצמותיך... ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד". דרשו חז"ל (ערוכין
נד.): "חש בראשו - יעסק בתורה, שנאמר 'כי לית חן הם לראשך'. חש בגרונו -
יעסק בתורה, שנאמר 'וענקים לגרגרתיך'. חש במעיו - יעסק בתורה, שנאמר
'רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך'. חש בעצמותיו - יעסק בתורה, שנאמר
'שקוי לעצמותיך'. חש בכל גופו - יעסק בתורה, שנאמר 'ולכל בשרו מרפא'
(משלי ד, כב). אמר רב יהודה ברבי חייא: בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא
מדת בשר ודם. מדת בשר ודם אדם נותן סם לחברו - לזה ולחלק זה בגוף יפה,
ולזה קשה ומזיק. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, נתן תורה לישראל - סם חיים
לכל גופו". ובאר הגר"א, שכל תבה שבתורה היא רפואה לאבר, אף שאינו יודע
הכונה. הרי מבאר שהתורה הקדושה הנה רפואה גם לחיי הנפש והרוחניות וגם
לחיי הגוף, שיש בכל אות ותבה סגלות לרפואה כפשוטו ממש. ואף כשאין
יודעים בדיוק איזו מצוה או תבה שנית לאיזה אבר, מכל מקום יודעים אנו
שהתורה והמצוות מרפאות את האדם בסגלתם, וכן התורה היא רפואה
בעצמותיה המחכימות, שדרבם האדם לא יגיע כלל לחלי וקשי.

י. פת שנאפתה עם בשר או עם דגים

פת שנאפתה בתנור יחד עם בשר ולא נגעו זה בזה, מתר לאכל את הפת עם דגים, לפי שאין בפת ממשות של בשר, אלא רק 'ריחא'³¹. אולם פת שיש עליה ממשות של בשר, כגון שזב מהבשר שבתנור רוטב על הפת, אסור לאכלה עם דגים.

כמו כן, פת שאכלוה עם דגים, והפת נתלכלכה מממשות הדגים, אסור לאכלה עם הבשר³².

יא. חלב ודגים

נחלקו הפוסקים בענין אכילת חלב ודגים ביחד.

יש שכתבו, שאף על פי שלענין אסור 'בשר בחלב', בשר הדגים אינו נחשב לבשר, מפל מקום אין לאכל דגים וחלב ביחד, מפני הסכנה³³.

ויש שכתבו שלא נזכר ענין הסכנה אלא באכילת בשר ודגים יחד, אולם באכילת חלב ודגים יחד אין כל חשש, ומתר לבשלם יחד ולאכלם³⁴.

יש שכתבו, שאף לדעת הסוברים שאין לאכל דגים וחלב ביחד, מפל מקום מתר לאכל דגים עם חמאה, וכן מתר לטגן ולבשל דגים בחמאה ולאכלם, שנתברר אצל חכמי הרפואה, שאף שיש סכנה באכילת דגים וחלב יחד, מפל מקום באכילת דגים וחמאה יחד, אין סכנה³⁵.

מקורות והערות

31. אסור והיתר כלל ל"ט סעי' ל' וב"ט ס' קט"ז סוף ס"ק ב' ובכנסת הגדולה בהגהת בית יוסף אות י"ט ובחממת אדם כלל ס"ח סעי' א' הובאו הדברים בכף החיים שם אות ט"ו.

32. כף החיים שם אות כ"ו בשם הזכ"צ.

33. בעטרת זהב נהלבשן כתב שאין לאכול דגים בחלב, וחקר אצל חכמי הרפואה שדווקא דגים מטוגנים עם חמאה מותר לאכול, אבל דגים המבושלים בחלב יש בזה סכנת חולי, שהדגים מקרים מאוד וגם החלב רע ומזיק לגוף. וכן כתב הפרי מגדים בשם הבה"ג שדגים עם חלב יש בזה סכנה, ודגים בחמאה ובשומן הנלקט מעל גבי החלב אין בזה סכנה.

34. בדרכי משה שם כתב וזה לשונו: 'ולא ראינו מימי שנוהרים בזה, וגם באורח חיים ס' קע"ג אינו